

การพัฒนาวิทยากรสอนธรรมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ
แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ จังหวัดนครปฐม
DEVELOPMENT OF MODEL FACILITATORS TO TEACH BUDDHISM
AND INSPIRE PRISONERS IN NAKHON PATHOM PRISON

พระอุทิศ อาสภจิตโต
Phra Uthit Āsabhacitto
พระมหาประกาศิต สิริเมโธ
Phramaha Prakasit Sirimedho
ดร.สัณญา สดประเสริฐ
Dr.Sanya Sodprasert
นางสาวธนาวัลย์ ทบมาตร
Thanawan Thopmart

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E-mail: uthit.suk@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 19 กันยายน 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 8 ตุลาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 14 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการสร้างแรงบันดาลใจของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดนครปฐม 2) พัฒนาหลักสูตรสอนธรรมเพื่อการสร้างแรงบันดาลใจของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดนครปฐม 3) พัฒนาวิทยากรในการสอนพุทธธรรมเพื่อการสร้างแรงบันดาลใจของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดนครปฐม การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิจัยแบบผสมผสาน คือ เป็นวิจัยแบบเชิงปริมาณ โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการเปรียบเทียบตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน ซึ่งมียังจำนวน 92 คนและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 20 คน

ผลการศึกษา พบว่า 1. พฤติกรรมของผู้ต้องขังในการกระทำความผิดมีลักษณะที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัดทั้งทางด้านจิตใจ สภาพสังคมและพฤติกรรมแต่ผู้ต้องขังจะเกิดสภาวะทางด้านมีสภาพจิตใจที่วิตกกังวล เครียด การสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ต้องขังจึงนำหลักธรรมเพื่อปรับมุมมองวิธีคิดพิจารณาทางด้านชีวิตให้แก่ผู้ต้องขัง การคิดแบบมีเหตุผล ปรับมุมมองให้ผู้ต้องขังไม่กดดันและเครียดวิตกกังวล 2. หลักสูตรสอนธรรมเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้ต้องขังสามารถใช้ชีวิตในสังคมและลดการกระทำความผิดซึ่งผลการดำเนินการหลักสูตรสอนธรรมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ พบว่า ผู้ต้องขังส่วนมากเป็นเพศหญิง 47 คน ร้อยละ 51 ผู้ต้องขังอายุมากที่สุด อายุ 31-40 ปี มีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 37 ความคิดเห็นของผู้ต้องขังการเข้าร่วมกิจกรรมหลักสูตรการสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดนครปฐม โดย

ภาพรวมอยู่ใน ระดับดี ($\bar{X} = 4.12$)การพัฒนาหลักสูตรการสอนธรรมเพื่อสร้างจะประกอบด้วย 1.เวลา 2. สื่อการบรรยาย 3.กิจกรรม 4.กระบวนการสร้างแรงบันดาลใจ 5. การวัดประเมินผลผู้เข้าร่วม 3. การพัฒนาวิทยากรสอนธรรมเป็นผู้ที่เข้าใจในบริบทของผู้ต้องขังเพื่อให้เกิดความชำนาญในการใช้กิจกรรม สื่อสารกับผู้เข้ารับการศึกษาวิธีการพัฒนาประกอบด้วย 1.ด้านความรู้ 2. ด้านการถ่ายทอดความรู้ 3. ด้านคุณสมบัติลักษณะของวิทยากร 4. ด้านหลักการคิดทัศนคติ

คำสำคัญ: การพัฒนาวิทยากร, แรงบันดาลใจ, หลักพุทธธรรม

Abstract

This research article aims to: (1) study how inspiration can be cultivated among inmates at Nakhon Pathom Provincial Prison; (2) develop a Dhamma-teaching curriculum to inspire inmates at Nakhon Pathom Provincial Prison; and (3) develop instructors in Buddhist teachings to foster inspiration among inmates at Nakhon Pathom Provincial Prison. The study employed a mixed-methods approach comprising quantitative research—where the sample size was determined using Taro Yamane’s simplified sampling table, yielding 92 participants—and qualitative research through in-depth interviews with 20 stakeholders.

The findings were as follows: 1. Inmates’ offending behaviors differ across psychological, social, and behavioral dimensions; inmates commonly experience anxiety and stress. To inspire inmates, Buddhist principles were therefore applied to help reframe perspectives and ways of reasoning about life, encouraging rational thinking so as to reduce pressure, stress, and anxiety. 2.The Dhamma-teaching curriculum comprises activities aimed at enabling inmates to live in society and reduce reoffending. Implementation results showed that most participants were female (47 persons, 51%), and the largest age group was 31–40 years (34 persons, 37%). Overall, inmates’ opinions of the inspirational curriculum at Nakhon Pathom Provincial Prison were at a good level (mean = 4.12). The development of the Dhamma curriculum consists of: (1) time allocation; (2) instructional media; (3) activities; (4) processes for fostering inspiration; and (5) participant assessment and evaluation. 3.The development of Dhamma instructors focuses on understanding the prison context in order to become proficient in using activities to communicate with trainees. The development components include: (1) knowledge; (2) knowledge-transfer/teaching skills; (3) instructor qualities and attributes; and (4) principles of thinking and attitudes.

Keywords: Instructor Development, Motivation, Buddhist Principles.

บทนำ

ปัจจุบันสภาพสังคมไทยมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับสังคมในอดีตที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย เนื่องจากกระแสยุคโลกาภิวัตน์ส่งผลให้เกิดสังคมดิจิทัลขึ้นในสังคมอย่างรวดเร็ว เมื่อการ

เจริญเติบโตของสังคมขยายตัวอย่างรวดเร็วก็ส่งผลกระทบต่อมนุษย์โดยตรงอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ประเพณี ความเชื่อ เกิดการแข่งขันในทางเศรษฐกิจการศึกษาเพิ่มขึ้นด้วย สังคมชนบทเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง ค่านิยมของคนในสังคมบูชาวัตถุ และบริบทอื่น ๆ ประกอบกับทรัพยากรธรรมชาติมีอยู่อย่างจำกัด การเข้าถึงโอกาสไม่เท่ากัน เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน เกิดการเลือกปฏิบัติของคนในสังคมเกิดเป็นข้อแตกต่าง คนที่มีศักยภาพต่อยกว่าต้องการผลึกคุณภาพชีวิตของตนเองให้สูงขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองแต่โอกาสทางสังคมไม่เอื้ออำนวยจึงตัดสินใจก่ออาชญากรรมขึ้น ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนผู้ต้องขังเพิ่มมากขึ้น เป็นกลุ่มที่มีความเป็นระบอบทางด้านจิตใจ และส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมกระทำผิดซ้ำโดยทั่วไป จะมีผลมาจากความรู้สึกหรือ ประสบการณ์ของความเป็นบุคคลนอกสังคม เนื่องจากเหตุผลหลายประการ เช่น มุมมองที่ผิดเพี้ยนไป ของตัวเอง บรรทัดฐานทางสังคม หรือการตราบาปที่พวกเขาเจอในขณะที่อยู่ในกระบวนการการ กลับคืนสู่สังคม ผู้พ้นโทษจำนวนไม่มากที่จะได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพ หากไม่มีองค์กร หรือ หน่วยงานใดให้ความสนใจกับปัญหาของผู้พ้นโทษเหล่านี้ ในการร่วมมือกันหาแนวทางช่วยเหลือดูแลผู้ พ้นโทษก็จะเป็นการยากที่จะปราบปรามให้อาชญากรรมหมดไปจากสังคมได้ เพราะฉะนั้นแล้วทุกส่วน ในสังคมควรจะเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม โดยเฉพาะในด้านการให้โอกาสผู้พ้นโทษ ได้มีอาชีพ และการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ต้องขังเพื่อพัฒนากระบวนการคิด โดยใช้หลักธรรมในการขัดเกลาจิตใจและผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมที่ทำให้ผู้ต้องขังมีส่วนร่วม โดยถือว่าประเทศไทยมีศาสนาและวัฒนธรรมที่ผูกพันมาอย่างยาวนาน ศาสนาพุทธมีบทบาทสำคัญในการสร้างจิตสำนึกและทัศนคติที่ดีให้แก่ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะในเรื่องของการปลูกฝังศีลธรรม จริยธรรม และการดำเนินชีวิตที่มีความสงบสุขภายใต้กรอบของหลักธรรมทางพุทธศาสนา อย่างไรก็ตาม ในบางกลุ่มคน เช่น กลุ่มผู้ต้องขังในเรือนจำ การเข้าถึงและรับรู้หลักธรรมทางศาสนาอาจไม่เพียงพอหรือมีข้อจำกัด การศึกษาพุทธธรรมในกลุ่มนี้จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เนื่องจากผู้ต้องขังถือเป็นกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือในการพัฒนาทางด้านจิตใจและพฤติกรรมเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นและลดอัตราการกระทำผิดซ้ำ (โชติกา แก่นธिया, 2564) โดยที่พระพุทธานามิบทบาทสำคัญในฐานะเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน หลักคำสอนทางพุทธศาสนาที่เน้นเรื่องสติปัญญา การรู้จักปล่อยวาง และการพิจารณากฎแห่งกรรม ช่วยให้ผู้คนมีความสงบภายในจิตใจ และสามารถเผชิญหน้ากับปัญหาในชีวิตได้อย่างมีสติ โดยเฉพาะในสภาวะที่ยากลำบาก พระพุทธศาสนาช่วยให้บุคคลพิจารณาถึงสาเหตุของความทุกข์และหาทางพ้นจากมันได้อย่างมีวิจรรย์ญาณช่วยให้บุคคลเข้าใจธรรมชาติของความทุกข์ กฎแห่งกรรม และความสำคัญของการกระทำที่มีคุณธรรม ซึ่งทั้งหมดนี้นำไปสู่การใช้ชีวิตที่มีจิตสำนึกและมีคุณธรรมมากขึ้น (พระเทพวิสุทธิกวี, 2538)

เรือนจำกลางนครปฐมเป็นเรือนจำที่รับคุมขังผู้ต้องขังที่มีคำพิพากษาแล้วและนักโทษเด็ดขาด (กรมราชทัณฑ์, 2565) สถิติ ณ วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2565 พบว่ามีผู้ต้องขังในความควบคุมจำนวนทั้งสิ้น 3,051 คน แบ่งเป็นชาย 2,772 คน และหญิง 279 คน ซึ่งในจำนวนนี้ส่วนใหญ่กระทำผิดเกี่ยวกับคดีอาชญากรรม (สมนทิพย์ จิตสว่าง และนันทิ จิตสว่าง, 2562) โดยเกิดจากแรงกดดันจากสภาพเศรษฐกิจคุณภาพชีวิตขณะต้องโทษในเรือนจำ สุขภาพร่างกายและจิตใจ รวมถึงปัญหาสภาพแวดล้อมภายในเรือนจำ รวมถึงปัญหาคุณภาพชีวิตที่เกิดขึ้นภายหลังพ้นโทษ แต่หากผู้ต้องขังมีพัฒนาการเรียนรู้และส่งเสริมวิธีการคิดจะช่วยให้เกิดความคิดและการปรับทัศนคติในการอยู่ร่วมกันในสังคมและเป็นอีกแนวทางในการพัฒนาและดำเนินการจัดกิจกรรมเป็นผู้นำให้ผู้ต้องเข้าร่วมกิจกรรมแบบเชิงปฏิบัติการที่สามารถลดอาการเครียดและปรับสภาพจิตใจให้ผู้ต้องขังได้ผ่อนคลายและเสริมสร้างสันติสุข โดยเน้น

การสื่อสารเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง โดยการสื่อสารธรรมก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจง่ายและสามารถนำไปปฏิบัติได้มีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคสังคมปัจจุบัน เนื่องจากมนุษย์ในปัจจุบันมีลักษณะความคิด ความสนใจ และพฤติกรรมที่แตกต่างกัน การจัดกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ลดภาวะความเครียดและความซึมเศร้า การนำหลักพุทธธรรมมาใช้สามารถบำบัดทั้งร่างกายและจิตใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้รับการยอมรับว่าการบำบัดด้วยวิธีนี้สามารถช่วยผ่อนคลายและลดความเครียดได้อย่างมีผล อีกทั้งยังพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังเพื่อไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมราชทัณฑ์, 2564) มีผู้กระทำความผิดซ้ำเพิ่มมากขึ้นหลังจากมีการปล่อยตัวจากเรือนจำ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาทางด้านจิตใจและความคิดของผู้ต้องขังเพื่อลดอัตราการกระทำความผิดซ้ำและการสร้างแรงบันดาลใจในการอยู่ร่วมกันภายในสังคม ซึ่งในการพัฒนานั้นจะต้องมีการศึกษาวิจัยซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ต้องขัง โดยไม่เพียงแต่การถ่ายทอดความรู้ แต่ยังรวมถึงการช่วยกระตุ้นให้ผู้ต้องขังสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมให้ดีขึ้นผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณค่า วิทยาการที่ดีต้องสามารถใช้เครื่องมือและหลักธรรมในการนำเสนอที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละคน เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน โดยการออกแบบกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างการคิดเชิงบวก และการสร้างพลังในการพัฒนาตนเองกิจกรรมที่ถูกออกแบบโดยวิทยากรมีความสำคัญในการกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ต้องขังให้สามารถเห็นคุณค่าในตัวเอง และสามารถนำหลักธรรมเช่น ศีล 5 และหลักการจากพุทธศาสนามาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขพฤติกรรมและการพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น การสร้างกิจกรรมที่มีความหลากหลาย และสามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้ต้องขังในชีวิตจริงจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสร้างแรงบันดาลใจและเป็นตัวช่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้ต้องขังอย่างยั่งยืน และจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องธรรม

อย่างไรก็ตามการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันต้องมีการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่ โดยยุทธศาสตร์การเผยแผ่จะต้องวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของพระสงฆ์ผู้เผยแผ่ เพื่อให้การเผยแผ่เกิดความชัดเจนและจูงใจ ผู้เผยแผ่ต้องมีความกล้าหาญและร่าเริงเพื่อกระตุ้นให้ผู้ฟังเกิดความปิติในธรรม ซึ่งควรเป็นธรรมะที่สะอาด ฉลาดประยุกต์ สนุกสนาน และมีสาระ (พระปราโมทย์ วาทโกวิโท, 2563)

คณะผู้วิจัย จึงมีความสนใจในการศึกษาการพัฒนาวิทยากรสอนธรรมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดนครปฐม การบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นการผสมผสานความรู้และวิธีการจากทั้งสองด้าน เพื่อพัฒนาหลักสูตรการสร้างแรงบันดาลใจในชีวิต และพัฒนาธรรมวิทยากรต้นแบบที่สามารถนำหลักธรรมมาใช้ในกระบวนการเผยแผ่และการอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประยุกต์เนื้อหาหลักธรรมจะช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้แก่ผู้ต้องขังและลดการกระทำความผิดซ้ำอีกทั้งสร้างจิตใจให้ผู้ต้องขังเห็นคุณค่าของตนเองโดยใช้หลักธรรมเข้ามามีบทบาทในการสื่อสารและเกิดความสันติสุขภายในสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสร้างแรงบันดาลใจของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรสอนธรรมเพื่อการสร้างแรงบันดาลใจของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัด

นครปฐม

3. เพื่อพัฒนาวิทยาการในการสอนพุทธธรรมเพื่อการสร้างแรงบันดาลใจของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดนครปฐม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็น การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) คือ เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผสมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ข้อมูลเชิงปริมาณและการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยกำหนดได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีจาก 1) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ด้านเนื้อหา คือ แนวคิดเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม 2. การสร้างแรงบันดาลใจ 3. การพัฒนาวิทยาการการสอนธรรม

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

2.1 ประชากร ผู้วิจัยได้ศึกษาจากผู้ต้องขังที่เข้าร่วมกิจกรรมหลักสูตร จำนวน 120 คน กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการเปรียบเทียบตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) จำนวน 92 คน

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 20 คน ได้แก่ วิทยาการพุทธธรรม นักวิชาการด้านสาธารณสุข เจ้าหน้าที่เรือนจำ นักวิชาการด้านจิตวิทยา นักวิชาการด้านพุทธศาสนา และผู้ต้องขัง โดยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรการสอนธรรมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและการพัฒนาวิทยาการ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เกี่ยวกับการพัฒนาธรรมวิทยาการเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในจากผู้ทรงคุณวุฒิ

3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชน แบ่งเนื้อหา ออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะ คำถามปลายปิด (Closed-ended questions) ใช้ข้อคำถามแบบให้เลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับแบบประเมินการใช้หลักสูตรการสอนธรรมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในชีวิต ให้แก่ผู้ต้องขัง เป็นลักษณะแบบให้เลือกตอบโดยใช้มาตรา ส่วนประเมินค่า (Numerical Rating Scale) มี 5 ระดับ 1 หมายถึง มากที่สุด 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามลักษณะคำถามปลายเปิด (Opened-ended questions) เพื่อให้ ผู้ตอบแบบสอบถามมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น จำนวน 2 ข้อ ประกอบด้วย ประโยชน์ที่ได้รับและข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรม

3.2 วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) ได้แก่ (๑) แบบสัมภาษณ์ในประเด็นเกี่ยวกับ พฤติกรรมการใช้ชีวิตในเรือนจำของผู้ต้องขัง สภาพจิตใจ แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาการการสอนธรรมเพื่อการสร้างแรงบันดาลใจ ชุมชน นำแนวคิดทฤษฎี จาก

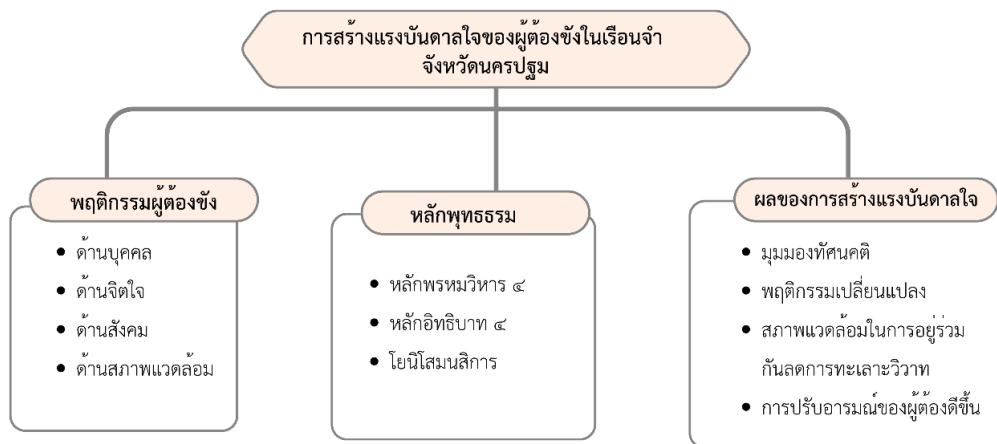
เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ทบทวนไว้มาพิจารณาสร้างแบบสัมภาษณ์ การสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และเอกสาร ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาวิทยาการ

4. การตรวจสอบเครื่องมือโดยการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินความสอดคล้อง แล้วนำผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index : CVI) โดยใช้เกณฑ์ความเห็นสอดคล้องกัน และการยอมรับของผู้เชี่ยวชาญที่มีค่า CVI 0.80 ขึ้นไป และการหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ในการวัด (Index of Item Objective Consistency หรือ IOC) มีค่าเท่ากับ 1 แสดงให้เห็นถึงว่าข้อคำถามของเครื่องมือมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยอาศัยวิธีการของ Denzil และการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์แบบสอบความคิดเห็นโดย สถิติพรรณนา สำหรับอธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามใช้สถิติความถี่และร้อยละ (%) และอธิบายระดับ ใช้ค่าสถิติค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เริ่มต้นจากการจัดระเบียบข้อมูลที่ได้รับมาจากหลายแหล่งด้วยการนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่เรียงเรียงตามวัตถุประสงค์และเค้าโครงเรื่องโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการตีความ (Interpretation)

ผลการวิจัย

1. การสร้างแรงบันดาลใจของผู้ต้องขังในเรือนจำ จังหวัดนครปฐม ผู้ต้องขังในเรือนจำ จังหวัดนครปฐมอยู่ร่วมกันอย่างหลากหลายมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันและการก่อคดีที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งพฤติกรรมกระทำความผิดวินัยของผู้ต้องขังประกอบด้วยเรื่องต่าง ๆ อาทิ ผู้ต้องขังกระด้างกระเดื่อง ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ ผู้ต้องขังครอบครองภาพถ่ายซึ่งถ่ายภายในพื้นที่เรือนจำกลางนครปฐม ตรวจค้นจับกุมกองงานพบสิ่งของต้องห้าม ผู้ต้องขังมีพฤติกรรมไม่ปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับเรือนจำ ตรวจค้นจับกุมตุลิกเกอร์พบสิ่งของต้องห้าม ลักลอบสูบบุหรี่ เกียจคร้าน การงาน สภาจิตใต้หวาดระแวงและอารมณ์ร้อนในการสร้างแรงบันดาลใจจึงได้ศึกษาถึงหลักธรรม หลักพรหมวิหาร 4 เห็นสัจธรรมถึงความเป็นเพื่อนเกิดแก่เจ็บตาย บรรณาณาให้ทุกคนพันทุกข์ หาทางช่วยเหลือ มีมุทิตาพลอยยินดีอย่างจริงใจกับความสำเร็จของผู้อื่น อีกทั้งช่วยสร้างแรงบันดาลใจต่อการชีวิตให้ผู้ต้องขังผู้ที่กระทำความผิดได้เห็นคุณค่าและปรับสภาวะของจิตใจให้เข้าใจว่ามนุษย์เกิดมาเน้นย่อมมีการกระทำความผิดธรรมดาแต่หากเรียนรู้และยอมรับผลที่ตามมา และแก้ไขไม่ให้เกิดขึ้นอีกก็สามารถเริ่มใช้ชีวิตแบบผู้อื่นได้ และเกิดคุณค่าในตัวเองและสัมผัสความพอใจกับตนเอง หลักอิทธิบาท ๔ การสร้างแรงบันดาลใจของผู้ต้องขังในเรือนจำ จังหวัดนครปฐม การส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตัวเองของกลุ่มผู้ต้องขังด้วยอิทธิบาท ๔ โดยให้ความสำคัญการส่งเสริมสภาวะจิตใจและสังคมการจัดกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงกับผู้อื่น ประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม การพัฒนาทักษะชีวิตประจำวัน การให้ความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการดูแลตนเอง และหลักโยโสมนสิการ หลักธรรมในการคิดที่จะช่วยพัฒนาความคิดและจิตใจให้ผู้ต้องขังปรับเปลี่ยนความคิดและมีหลักการในการคิดมากขึ้น เป็นการกระบวนการคิดแบบมีเหตุผล แก้ไขปัญหาจากต้นเหตุยอมรับกับความจริงที่เกิดขึ้น และวางเป้าหมายอย่างชัดเจนเพื่อหาวิธีการที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จของเป้าหมายจะช่วยให้ผู้ต้องขังได้เรียนรู้ และรู้จักกับตัวเองมากขึ้นไม่ยึดติดกับอดีตที่ผ่านมาผลของการสร้างแรงบันดาลใจคือพลังที่ช่วยให้มนุษย์เกิดความหวัง เห็นคุณค่าในตัวเอง และมีเป้าหมายที่

จะก้าวเดินต่อไป แม้ในสภาวะแวดล้อมที่มีดমনและกดดัน การได้รับแรงบันดาลใจจากผู้อื่นหรือการสร้าง ขึ้นด้วยตนเองจึงเปรียบเหมือนการมี แสงไฟที่นำทางให้มองเห็นโอกาสและความเป็นไปได้ใหม่ ๆ และทำให้ผู้ต้องขังเห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้นและปรับอารมณ์ทัศนคติเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำ ความผิด

แผนภาพที่ ๑ การสร้างแรงบันดาลใจของผู้ต้องขังในเรือนจำ จังหวัดนครปฐม

2.การพัฒนาหลักสูตรการสอนธรรมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของผู้ต้องขังในเรือนจำ จังหวัด นครปฐม พฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครปฐม พบว่า พฤติกรรมของผู้ต้องขังมีหลากหลาย ด้าน ซึ่งมาจากทั้งทางความคิดและจิตใจของผู้ต้องขังที่ยังคงจมอยู่กับอดีต และยังไม่ตระหนักถึงคุณค่าใน ตนเอง อีกทั้งได้มีการศึกษาเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแรงบันดาลใจ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมโดยประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถ มองเห็นคุณค่าในตนเอง และเกิดแรงบันดาลใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่สร้างสรรค์ หลักสูตรการสอนธรรมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของผู้ต้องขังในเรือนจำ จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดนครปฐม ได้ฝึกสติอยู่กับตนเอง เพื่อให้ผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการฯ สามารถเผชิญกับโทษทุกข์ได้อย่างมีสติปัญญา และรู้จักใคร่ครวญพิจารณา ด้วยการเรียนรู้และเข้าใจ ในชีวิตของตนเองและผู้อื่น ปัจจัยสำคัญในสภาพการเรียนรู้ ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ 1. ตัวผู้เรียน (Learner) 2. เหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เป็นตัวเร้า (Stimulus Situation) 3. การกระทำ หรือการตอบสนอง (Action หรือ Response) เป็นหลักสูตรที่ทำกิจกรรมย่อยและมีทั้งภาคทฤษฎีและ ปฏิบัติร่วมกันทั้งกลุ่มและเดี่ยวให้ผู้ต้องขังได้มีส่วนร่วมและได้ใช้แนวคิดฝึกสติปัญญา กิจกรรมที่สร้าง การเรียนรู้การใคร่ครวญคิดไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณ เชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่เข้ากับสมมุติฐานเดิมที่มี อยู่ภายในใจ หลักสูตรมีการดำเนินการกิจกรรมที่ให้ผู้ต้องขังเข้าร่วมในกิจกรรมและมีส่วนร่วมกับการ เรียนรู้การใคร่ครวญคิดไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณ เชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่เข้ากับสมมุติฐานเดิมที่มี อยู่ภายในใจ หลักสูตรมีการดำเนินการกิจกรรมที่ให้ผู้ต้องขังเข้าร่วมในกิจกรรมและมีส่วนร่วมกับการ เรียนรู้การใคร่ครวญคิดไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณ เชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่เข้ากับสมมุติฐานเดิมที่มี อยู่ภายในใจ หลักสูตรมีการดำเนินการกิจกรรมที่ให้ผู้ต้องขังเข้าร่วมในกิจกรรมและมีส่วนร่วมกับการ เรียนรู้การใคร่ครวญคิดไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณ เชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่เข้ากับสมมุติฐานเดิมที่มี อยู่ภายในใจ

จากการวิเคราะห์ผลการดำเนินการหลักสูตรการสร้างแรงบันดาลใจของผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้ต้องขังที่ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 49 เพศหญิง 47 คน ร้อย ละ 51 ผู้ต้องขังอายุมากที่สุด อายุ 31-40 ปี มีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 37 ความคิดเห็นของผู้ต้องขังการเข้าร่วมกิจกรรมหลักสูตรการสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดนครปฐม โดย ภาพรวมอยู่ใน ระดับดี ($\bar{x} = 4.12$) และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยที่ 0.71 เมื่อแบ่งเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเนื้อหา ส่งเสริมเนื้อหาครอบคลุมและสอดคล้องกับเรื่อง มากที่สุด อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.95$)

และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยที่ 0.73 ด้านวิทยากร อยู่ในระดับดี การสื่อสารของวิทยากรมีความชัดเจนเข้าใจง่าย มากที่สุด อยู่ในระดับพึงพอใจดีมาก ($\bar{X} = 4.19$) และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยที่ 0.65 ด้านผลการเรียนรู้ ประโยชน์จากการร่วมกิจกรรมสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มากที่สุด อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.21$) และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยที่ 0.76 อีกทั้งผู้ต้องขังเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมแล้วจะได้เรียนรู้ในการพัฒนาจิตใจโดยใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตทำให้ตัวเองมีหลักในการคิดและเห็นความจริงของชีวิตมากขึ้นตลอดจนสามารถนำความรู้ เป็นแนวทางในการพัฒนาและดำเนินชีวิต ได้แนวคิดในการใช้ชีวิตประจำวันต่อไป และมีความเข้าใจในบุคคลผ่านกิจกรรมกลุ่มในการจำลองสถานการณ์จริง ในการดำเนินกิจกรรมสำหรับผู้ต้องขังควรพิจารณาปัจจัยด้านเวลาและวิธีการสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากผู้เข้าร่วมมีความหลากหลายทั้งในด้านช่วงวัย ประสบการณ์ และพื้นฐานการเรียนรู้ การกำหนดเวลาให้เหมาะสมและไม่ดำเนินกิจกรรมเร็วเกินไป จะช่วยให้ผู้เข้าร่วมสามารถทำความเข้าใจเนื้อหาได้อย่างต่อเนื่อง ลดความกดดัน และเพิ่มโอกาสในการซักถาม ซึ่งจากผลวิเคราะห์แสดงให้เห็นถึงแนวคิดของผู้ต้องขังว่ามีการแนวทางในการสร้างแรงบันดาลใจโดยใช้หลักธรรมผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมของหลักสูตรแต่ต้องมีการพัฒนาหลักสูตรและผู้นำหลักวิทยากรในการสร้างกิจกรรมให้กับผู้ต้องขังและสามารถที่จะสร้างแรงบันดาลใจให้กับตนเองในการใช้ชีวิตและปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำ และกลับเข้าสู่สังคมสามารถดำรงชีวิตอยู่กับครอบครัว กับเพื่อนได้โดยไม่โดนชักจูงให้กลับไปกระทำผิด ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรการสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัด นครปฐม ในการดำเนินการกิจกรรมประเมินผลลัพธ์ของกิจกรรมในการเข้าร่วมการสร้างแรงบันดาลใจ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม ผ่านการสัมภาษณ์และแบบสังเกต เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงผลการดำเนินงานรวมถึงกระทบและผลรวมของกิจกรรม คุณภาพ และนำมาปรับปรุงและพัฒนา กิจกรรมอย่างต่อเนื่องและขยายระยะเวลาในการดำเนินการ

แผนภาพที่ ๒ แนวทางการพัฒนาหลักสูตรการสอนธรรมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดนครปฐม

3.การพัฒนาวิทยากรสอนธรรมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดนครปฐมพบว่า วิทยากรสอนธรรมจะต้องมีลักษณะโดยแบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ คือ 1) หลักแนวคิดวิทยากรสอนธรรมการเป็นวิทยากรจึงต้องมีหลักของความรู้ หลักของบุคลิกภาพ หลักกระบวนการคิด สร้างสรรค์ คิด

หาสิ่งใหม่ๆ หลักของการถ่ายทอด หลักของการพูด หลักของวิธีคิด รวมถึงทักษะต่างๆที่ วิทยากรจะต้องมี หลักธรรมที่นำมาสอนผ่านกระบวนการสร้างกิจกรรมจะต้องเข้าใจง่ายและฝึกคิดแบบขั้นพื้นฐานของ มนุษย์เพราะธรรมชาติของมนุษย์หากคิดซับซ้อนจะไม่อยากปฏิบัติตามหรือทำแล้วได้ไม่นานก็จะลืมนึก 2) วิธีการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร วิทยากรต้องมีหลักของภาพลักษณ์นอกกายและภาพลักษณ์ ภายใน การแสดงออก รวมไปถึงหลักของคุณธรรมจริยธรรมสำหรับวิทยากรที่ดี เพราะงานวิทยากรเป็น งานอิสระวิทยากรต้องเรียนรู้หลักการทำงาน หลักการให้เกียรติคนอื่นอีกทั้งไม่นำกิจกรรมหรือบรรยายที่ เป็นการสร้างความเปราะบางให้กับผู้ต้องชั่งและเป็นการเข้าใจในเรื่องหลักธรรม มีการสื่อสารสองทาง ระหว่างวิทยากรกับผู้เข้ารับการศึกษา วิธีการถ่ายทอดมีการปรับเปลี่ยนและยืดหยุ่นได้เสมอ น้ำเสียงมี การนำเสนอธรรมที่มีถ้อยคำที่ชัดเจน ใช้น้ำเสียงในการสื่อสารในด้านบวกมากกว่าด้านลบ มีการแต่งกายให้ เรียบร้อย เข้าใจในสิ่งที่พูดอย่างชัดเจนด้วยการวิเคราะห์กลุ่มผู้ฟัง สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ กระตุ้น ผู้เรียนให้มีความสุขในการเรียนรู้ 3) คุณสมบัติและคุณลักษณะของการเป็นวิทยากรการสอนธรรม วิทยากรต้องสามารถการเข้าใจบริบท ปัญหา อุปสรรค ในการบรรยายต้องวิเคราะห์บริบทของผู้ต้องชั่ง เรือนจำ มีศิลปะในการถ่ายทอดไม่ว่าจะเป็นบุคลิกภาพ ทักษะการพูด การบรรยาย มีวิธีการสอนต้องเป็น กิจกรรมหรือเกมที่ต้องมีสาระ ดึงกระบวนการสอนให้ เกิดความน่าสนใจ วิทยากรต้องสามารถแก้ปัญหา เฉพาะหน้าได้ การพัฒนาวิทยากรสอนธรรมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ต้องชั่งเรือนจำ จังหวัด นครปฐม มุ่งเน้นพัฒนาสมรรถนะของวิทยากรโดยการอาศัยประสบการณ์และการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิด ความชำนาญในการใช้กิจกรรมสื่อสารกับผู้เข้ารับการศึกษา ด้านความรู้ วิทยากรสอนธรรมต้องมี ความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาสามารถนำหลักธรรมมานำปฏิบัติผู้ต้องชั่งได้ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับ ผู้ต้องชั่ง ด้านระยะเวลา วิทยากรมีความเข้าใจในตัวผู้ต้องชั่งว่าการเรียนรู้ต้องใช้เวลา มีการยืดหยุ่นเวลา มากกว่าการบรรยายในเรื่องปกติทั่วไปหรือการบรรยายแบบทางวิชาการที่จะต้องกำหนดเวลาตรง เป้าหมาย ด้านการวัดประเมินผล วิทยากรต้องพัฒนาการสร้างอาชีพใช้เทคโนโลยีที่เข้ากับผู้ต้องชั่งและ สามารถนำมาวัดผลได้หลังจากทำกิจกรรมเพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงสภาพจิตใจของผู้ต้องชั่งซึ่งการ สอนธรรมจะช่วยให้การบำบัดโดยวิธีการฝึกจิตสมาธิในกิจกรรมการสร้างแรงบันดาลใจสร้างความผ่อนคลายและ ช่วยเยียวยาความเครียดความวิตกกังวลแก่ผู้ต้องชั่ง

แผนภาพที่ 3 การพัฒนาวิทยาการสอนธรรม เพื่อสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ต้องเรือนจำ จังหวัดนครปฐม

อภิปรายผล

การศึกษาการสร้างแรงบันดาลใจของผู้ต้องขังในเรือนจำ จังหวัดนครปฐม สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของหลักสูตรในเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาพฤติกรรมของผู้ต้องขังที่มีความหลากหลาย ทั้งในด้านพฤติกรรมกระทำผิดและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ เราสามารถเห็นได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในเรือนจำไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของการลงโทษเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูและการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังให้มีคุณค่าในตนเองและสามารถปรับปรุงพฤติกรรมได้ด้วยการใช้หลักสูตรเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนหลักพุทธธรรมและอิทธิบาท ๔ มีความสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ต้องขัง หลักพรหมวิหาร 4 เช่น การแสดงความเมตตาตนเองและผู้อื่น, การเห็นสังขาร, การสร้างมุกิตาในการยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น และการฝึกปรับจิตใจให้ยอมรับการกระทำผิดของตนเอง ช่วยให้ผู้ต้องขังเรียนรู้ที่จะรับผิดชอบต่อการกระทำของตนและพัฒนาการยอมรับความผิดพลาดเพื่อการปรับตัวต่อไปในอนาคตอีกทั้งหลักอิทธิบาท 4 ที่ประกอบด้วย ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา ช่วยเสริมสร้างการพัฒนาในหลายด้านของผู้ต้องขัง เช่น การสร้างความพอใจและความรักในตนเอง (ฉันทะ) การส่งเสริมการมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง (วิริยะ) ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัย เพียรชัยรัตน์ เงินงาม ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดน่านเชิงพุทธบูรณาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพคุณภาพชีวิตในปัจจุบันของ ผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดน่าน 2) ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดน่าน ตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์ และ 3) นำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง เรือนจำจังหวัดน่านเชิงพุทธบูรณาการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลจาก คัมภีร์พระไตรปิฎกเอกสารวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ จำนวน 40 คน เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพคุณภาพชีวิตในปัจจุบันของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดน่าน อยู่อย่างแออัดล้นเรือนจำ โรงเลี้ยงอาหารคับแคบ เวชภัณฑ์ขาดแคลน สถานที่ศึกษาอบรมไม่เพียงพอ 2) การพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดน่านตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์ มีการจัดการศึกษาอบรม ให้กับผู้ต้องขัง คือหลักสูตรบังคับทั่วไป หลักสูตรบังคับตามลักษณะแห่งและหลักสูตรบังคับ เลือก 3) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดน่าน คือด้านกายส่งเสริมให้มี การเล่นและแข่งขันกีฬา การดูแลรักษาสุขภาพอนามัย การรักษาพยาบาล การรับประทาน อาหารที่สะอาดถูกสุขอนามัย ด้านจิตใจจัดการศึกษาอบรม วิชาธรรมศึกษา หลักสูตรสัคคสา สมาธิ การสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ สวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน ด้านสังคมจัดโครงการเยี่ยม ญาติใกล้ชิด ประกวดร้อง ฝึกระเบียบแถว โครงการจิตอาสา โครงการเตรียมพร้อมก่อนปล่อย และด้านปัญญาจัดการศึกษาอบรมด้านธรรมะ บริการห้องสมุดพร้อมปัญญาให้ผู้ต้องขังได้ศึกษา ค้นคว้าเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ซึ่งจากงานวิจัยสะท้อนให้เห็นการสร้างแรงบันดาลใจของผู้ต้องขังสามารถที่จะสร้างโดยใช้หลักสูตรและผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้ต้องขังเกิดทักษะการมีส่วนร่วมและการแสดงความคิดเห็น

การพัฒนาหลักสูตรการสอนธรรมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจของผู้ต้องขังในเรือนจำ จังหวัดนครปฐมพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครปฐม เป็นการศึกษาหลักสูตรที่สร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ต้องขังโดยใช้วิทยาการเข้าสู่บทเรียนผ่านกิจกรรมที่ให้ผู้ต้องขังได้มีส่วนร่วม ทั้งกิจกรรมที่เดี่ยว กลุ่มและการประเมินผลผ่านใบงานและแบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อนำมาพัฒนาหลักสูตรที่แก้ไขปัญหาและสร้าง

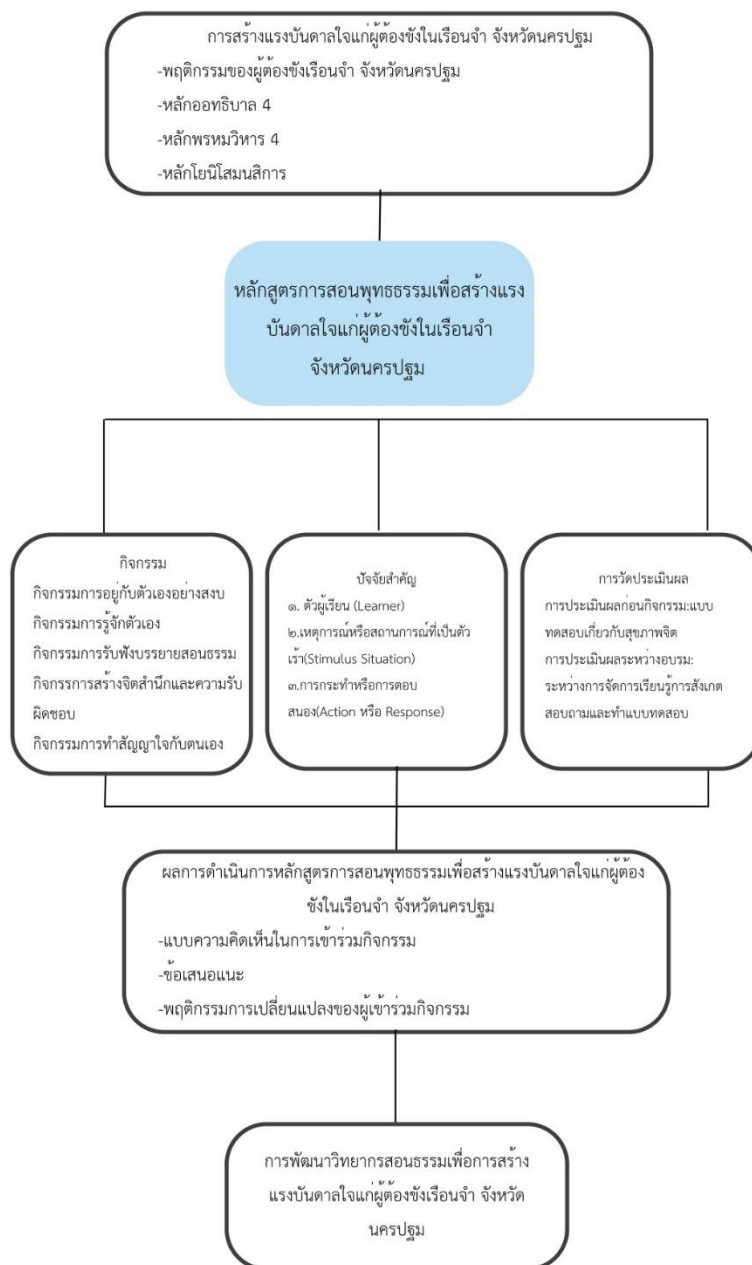
แรงบันดาลใจ ได้เริ่มต้นจากการวางแผนหลักสูตร (Planning) การใช้หลักสูตร (Implementation) และการประเมินหลักสูตร (Evaluation) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ John Galen Saylor และ William Marvin Alexander (1974) รวมถึง Oliva, P.F. (1988). ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการ (2) จุดมุ่งหมาย (3) เนื้อหาสาระ (4) การจัดการเรียนรู้ และ (5) การวัดและประเมินผล ซึ่งภาพรวมของหลักสูตรมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับสูงและมีความเหมาะสม ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยที่สูงขึ้นจากกิจกรรมแรงบันดาลใจหลังการเรียน เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนเรียน สำหรับผลการปรับปรุงหลักสูตรพบว่า ภาพรวมหลังการใช้หลักสูตรมีความเป็นประโยชน์มากขึ้น และมีความเหมาะสม ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับสูง แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรที่พัฒนามีการตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ดีและทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมุมมองและวิธีคิด โดยใช้ประสบการณ์ตรงของเยาวชน ผู้เข้ารับการอบรมเป็นฐาน การเรียนรู้มุ่งเน้นการนำประสบการณ์ชีวิตมาใช้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ส่งผลต่อการปรับพฤติกรรมไปสู่เป้าหมายของตนเอง โดยออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ตาม หลักสูตร 4 ชั้น ได้แก่ สร้างประสบการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทางปัญญา (Experience) กระตุ้นความท้าทายและการตั้งคำถาม (Challenge) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative learning) กำหนดแนวทางสู่เป้าหมาย (Goal setting)

ทั้งนี้ การพัฒนาหลักสูตรการสอนธรรมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจนั้นพัฒนาจากการประเมินพฤติกรรมและแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ต้องขังที่เข้าร่วมเพื่อพัฒนาทักษะและสามารถที่จะสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ต้องขัง อีกทั้งพัฒนาทักษะทางการจัดการความเครียด ทักษะมนุษยสัมพันธ์ เพื่อจัดการความเสี่ยงภาวะซึมเศร้า เป็นต้น เสริมสร้างภาวะสุขภาพกายได้อย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการเสริมแรงด้านจิตใจให้ยังคงมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความหวัง และเหตุผลของการมีชีวิตอยู่ รวมถึงความสุขตามบริบทที่เป็นอยู่ โดยครอบครัวหรือผู้ดูแลให้การยอมรับและสนับสนุนให้กำลังใจร่วมทั้งการพัฒนาเยาวชนให้เกิดการเรียนรู้ภาวะทั้ง 4 ประการตามแนวทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ สุขภาพทางกาย สุขภาพทางจิตใจ สุขภาพทางสังคม และสุขภาพทางปัญญาหรือวิญญาณ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ประยูร สุยะใจและคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศักยภาพกลุ่มเปราะบางทางการเคลื่อนไหวต่อการ เสริมสร้างสุขภาวะทางจิตปัญญา การศึกษาวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพบริบทที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตปัญญาของกลุ่มเปราะบางทางการเคลื่อนไหว ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มทดลองหลังได้รับการอบรมมีพัฒนาการด้านพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาวะ และกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาสามารถพัฒนากระบวนการคิดตามแนว โยนิโสมนสิการ และการกำกับตนเองด้วยหลัก สติ ได้แก่ ความระลึกรู้ได้ นึกได้ สำนึกได้ ไม่ปล่อยไหลต่อความรู้สึก และมีหลัก สัมปชัญญะ ที่สามารถเกิดความรู้อึด ตระหนักชัด สิ่งนี้นึกได้และเข้าใจชัดตามความเป็นจริง ผลการวิจัยยังพบว่ากลุ่มทดลองมีการตั้งจิตและปรารถนาความเพียรทางใจอย่างต่อเนื่อง มีความขะมักเขม้น ความบากบั่น ความขวนขวาย ความพยายาม ความอดสาหัส ความทนทาน ความเข้มแข็ง ความหมั่น ความมุ่งมั่นอย่างไม่ท้อถอย ไม่ท้อถอยทั้งฉันทะและธูระ รวมถึงความเอาใจใส่ในกิจกรรม การมี วิริยะ และ สัมมาวายามะ ซึ่งหมายถึงความเพียรเพื่อเว้นอกุศลธรรมและเจริญกุศลธรรม ทำให้เกิดความเข้มแข็ง มั่นคง และไม่ท้อถอยทั้งหน้าที่ในการสร้างกุศลธรรม ดังนั้นแสดงให้เห็นว่า ในกลุ่มคนเปราะบางแม้กระทั่งผู้ต้องขังที่มีสภาวะทางจิตใจที่ละเอียดอ่อนการพัฒนาสร้างแรงบันดาลใจหลักสูตรนำหลักธรรมและวิธีการจัดการกิจกรรมมาใช้ให้

เหมาะสมเพื่อความเครียดที่นำมาสู่การเป็นซึมเศร้าและพัฒนาในด้านต่างๆเพื่อสามารถที่จะออกไปใช้ชีวิต
หลังออกจากเรือนจำได้และไม่กระทำผิดซ้ำ

การพัฒนาวิทยาการสอนธรรมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ต้องขังเรือนจำ จังหวัดนครปฐม มี
แนวทางสำหรับการพัฒนาแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1. การพัฒนาหลักสูตรและอุดมการณ์
ของการเป็นธรรมวิทยากรต้นแบบการพัฒนาวิธีการของการเป็นธรรมวิทยากรต้นแบบ 2. การพัฒนา
คุณสมบัติและลักษณะของการเป็นธรรมวิทยากรต้นแบบ 3. การพัฒนาตัวชี้วัดของการเป็นธรรมวิทยากร
ต้นแบบ ทั้งนี้ เนื่องจากการเป็นธรรมวิทยากรต้นแบบจำเป็นต้องสื่อสารธรรมะให้เข้าใจง่าย สามารถ
นำไปปฏิบัติได้ และสร้างแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิตให้เหมาะสมกับเยาวชนในยุคสังคมปัจจุบัน ซึ่ง
เยาวชนแต่ละคนมีลักษณะความคิด ความสนใจ และพฤติกรรมที่แตกต่างกัน การจัดกระบวนการเรียนรู้
เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงต้องประยุกต์คำสอนให้เหมาะสม หากผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนายังใช้
กระบวนการเรียนรู้และรูปแบบวิธีการเดิม ๆ อาจทำให้การเผยแผ่ธรรมะไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจาก
สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการเผยแผ่ธรรมะจึงต้องปรับศาสตร์เข้าหาพระพุทธศาสนา
โดยยึดพระพุทธศาสนาเป็นหลักนำ พร้อมใช้ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่สนับสนุน ทำให้การเผยแผ่
ธรรมะมีความน่าสนใจและเข้าถึงเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพัฒนาวิทยาการให้ทันตามการ
เปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในปัจจุบันเพื่อนำมาบรรยายและสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้ต้องขัง การเรียนรู้
แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการแบ่งปัน
ประสบการณ์ ฟังซึ่งกันและกัน เพื่อค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ค้นพบเป้าหมายหรือความสุขด้วยตนเอง มุ่ง
หาทางออกในปัจจุบันมากกว่าการติดอยู่กับอดีต โดยใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ธรรมะนั้น
วิทยาการสอนธรรมที่ใช้วิธีการดังกล่าวจะต้องเรียนรู้ศาสตร์สมัยใหม่ พร้อมใช้แนวคิด “พุทธบูรณาการ”
เพื่อทำให้ธรรมะเกิดความน่าสนใจ และผ่านวิธีการที่เรียกว่า “ธรรมะประยุกต์” เช่น การเขียน การเทศน์
การสอน การบรรยาย และการโค้ช ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพระสงฆ์ยุคใหม่ ทั้งนี้ การพัฒนาวิทยาการ
สอนธรรมนำเข้าสู่กระบวนการคิดตามกิจกรรมในหลักสูตรที่ได้วางแผนไว้จะช่วย สร้างเป้าหมายในชีวิต
จุดเริ่มต้นนี้จะทำให้การอบรมมีความประทับใจมากขึ้น การสร้างการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญ เพราะ
ผู้เรียนจะไม่เพียงนั่งฟังอย่างเดียว แต่จะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ
พื้นฐานในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มักเรียนรู้ผ่านกิจกรรมมากกว่าการนั่งฟังเพียงอย่างเดียว ซึ่ง
สอดคล้องกับ พระมหาจักรพล สิริโร (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเผยแผ่พุทธศาสนาในยุคไทยแลนด์
4.0ผลการวิจัยพบว่าการสอนไม่จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนเท่านั้น แต่จะเชื่อมโยงผู้สอนจากผู้ที่ทำหน้าที่
ถ่ายทอดมาเป็นผู้ให้คำแนะนำด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม รวมทั้งด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี
การเชื่อมโยงดังกล่าวช่วยป้องกันไม่ให้ผู้เรียนหรือผู้ศึกษาหลักธรรมคำสอนเกิดความเบื่อหน่าย และยัง
สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีทันสมัยเป็นเครื่องมือช่วยในการเผยแผ่พุทธศาสนา เช่น การจัดทำคลิป หรือ
ภาพยนตร์สั้นที่น่าสนใจเรื่องราว แง่คิด และมุมมองต่าง ๆ สะท้อนสิ่งที่ต้องการนำเสนอให้ผู้รับสารในแต่
ละกลุ่มเป้าหมายเข้าใจได้ง่าย รวมถึงการเทศน์หลักธรรมคำสอนด้วยสำนวนภาษาที่สนุกสนาน เข้าใจง่าย
และเข้าถึงได้

องค์ความรู้

แผนภาพที่ 4 องค์ความรู้

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีนโยบายในการพัฒนาหลักสูตรและฝึกอบรมวิทยากรสอนธรรมที่มีคุณสมบัติในการสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ต้องขัง เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและการปรับทัศนคติให้แก่ผู้ต้องขัง ผ่านการใช้ธรรมะในการสร้างสำนึกและการพัฒนาทางจิตใจ

1.2 ควรมีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจในด้านธรรมะและการฝึกสติ

1.3 สำนักพระพุทธศาสนาควรมีแผนงานและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสมรรถนะของพระสงฆ์ให้เป็นธรรมวิทยากรต้นแบบที่สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปเผยแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของผู้ต้องขัง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการป้องกันและช่วยเหลือผู้ต้องขังที่มีความเสี่ยง โดยการเสริมสร้างการเข้าใจและการดูแลด้านจิตใจของผู้ต้องขังผ่านการเรียนรู้และปฏิบัติธรรม

2.2 ควรจัดกิจกรรมที่ให้ผู้ต้องขังได้มีประสบการณ์ในการเรียนรู้ชีวิต ผ่านการฝึกฝนและการเรียนรู้ตามหลักธรรม เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทางจิตใจและสังคม โดยเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์และการใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษา การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมวิทยากรสอนธรรม สำหรับการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยมีการเน้นพัฒนาหลักสูตรที่ช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าใจหลักธรรมและนำไปใช้ในการปรับปรุงชีวิตได้

3.2 การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของผู้ต้องขังในเรือนจำ เช่น การศึกษาผลกระทบจากการเรียนรู้หลักธรรมและการฝึกสติในกลุ่มตัวอย่างต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาและส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก

บรรณานุกรม

- กรมราชทัณฑ์. (2567). สถิตินักโทษเด็ดขาดแยกตามอายุเรือนจำกลางนครปฐม. สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2567, จาก http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_index.php.
- พระมหาจักรพล สิริธโร. (2563). การเผยแผ่พุทธศาสนาในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 11(1), 80-90.
- พระปราโมทย์วาทโกวิโท และ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2563). รูปแบบการพัฒนาวิทยากรต้นแบบสันติภาพโดยพุทธสันติวิธี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 7 (ฉบับเพิ่มเติม), 253-265.
- พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ). (2538). การพัฒนาจิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาเมฆกุฎราชวิทยาลัย.
- เพียรชัยรัตน์ เงินงาม. (2565). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดน่านเชิงพุทธบูรณาการ. วารสารวิจัยวิชาการ, 5(5), 171-186.
- ประยูร สุยะใจและคณะ. (2567). รูปแบบการพัฒนาศักยภาพกลุ่มเปราะบางทางการเคลื่อนไหวต่อการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตปัญญา. วารสารธรรมเพื่อชีวิต, 30(3), 502-512.
- สุนนทิพย์ จิตสว่าง และนันทิ จิตสว่าง. (2562). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังสูงอายุในเรือนจำ. วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, 24(2), 78-100.
- สุภารัตน์ หนูหอม. (2544). อิทธิพลของเขาวนอารมณ์ที่มีต่อความเครียดและพฤติกรรมการเผชิญความเครียดของพยาบาล: ศึกษาเฉพาะกรณี โรงพยาบาลศิริราช. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์